

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

TRẦN PHÚC VĨNH

HÌNH TƯỢNG NGUYỄN ÁI QUỐC – HỒ CHÍ MINH
TRONG TIỂU THUYẾT *TRÔNG VỜI CỎ QUỐC*
CỦA HOÀNG QUẢNG UYÊN

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ, VĂN HỌC
VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

THÁI NGUYÊN - 2019

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

TRẦN PHÚC VĨNH

**HÌNH TƯỢNG NGUYỄN ÁI QUỐC – HỒ CHÍ MINH
TRONG TIỂU THUYẾT *TRÔNG VỜI CỎ QUỐC*
CỦA HOÀNG QUẢNG UYÊN**

Ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 8 22 01 21

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ, VĂN HỌC
VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

PGS.TS LƯU KHÁNH THƠ

THÁI NGUYÊN - 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi. Những nội dung trong luận văn này là do tôi thực hiện dưới sự hướng dẫn trực tiếp của PGS. TS. Lưu Khánh Thơ. Các số liệu, kết quả nêu trong luận văn là trung thực và chưa được công bố trong các công trình khác. Mọi tham khảo trong luận văn đều được ghi trong mục tham khảo với tên tác giả, tên công trình và thời gian rõ ràng. Nếu không đúng như đã nêu trên, tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm về đề tài của mình.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2019

Tác giả

Trần Phúc Vĩnh

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn thạc sĩ này, tác giả xin trân trọng cảm ơn Ban giám hiệu, Khoa Sau đại học, Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên cùng các Thầy, Cô giáo đã trực tiếp giảng dạy và giúp đỡ trong suốt quá trình học tập tại trường.

Tác giả xin chân thành cảm ơn Hội Văn học nghệ thuật tỉnh Thái Nguyên, Thư viện tỉnh Thái Nguyên, Ban quản lý Khu di tích Lịch sử- Sinh thái ATK Định Hóa, Thái Nguyên đã giúp tôi tìm hiểu các thông tin cần thiết bổ sung cho luận văn. Cảm ơn nhà văn Hoàng Quảng Uyên, tác giả cuốn tiểu thuyết *Trông vờ có quốc* đã cung cấp nhiều thông tin và tư liệu quý báu để tôi hoàn thành cuốn luận văn này!

Đặc biệt, tác giả luận văn xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới giảng viên hướng dẫn: **PGS.TS Lưu Khánh Thơ**. Cô luôn tận tình hướng dẫn, chỉ bảo trong suốt thời gian tác giả nghiên cứu và hoàn thành luận văn!

Cuối cùng, xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, người thân, bạn bè và đồng nghiệp đã giúp đỡ, động viên tác giả.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2019

Tác giả

Trần Phúc Vĩnh

MỤC LỤC

Trang

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử vấn đề	2
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	4
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	5
5. Phương pháp nghiên cứu.....	6
6. Đóng góp của luận văn.....	7
7. Bố cục của luận văn	7
NỘI DUNG	8
Chương 1. KHÁI LƯỢC VỀ VẤN ĐỀ HÌNH TƯỢNG NGUYỄN ÁI QUỐC- HỒ CHÍ MINH TRONG VĂN HỌC VIỆT NAM HIỆN ĐẠI	8
1.1. Hình tượng Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh trong văn học Việt Nam hiện đại.....	8
1.1.1. Hình tượng Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh trong văn học giai đoạn 1945 – 1975	8
1.1.2. Hình tượng Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh trong văn học giai đoạn từ 1975 đến nay	18
1.2. Cuộc đời, sự nghiệp và quan niệm sáng tác của Hoàng Quảng Uyên	26
1.2.1. Cuộc đời	26
1.2.2. Sự nghiệp.....	27
1.2.3. Quan niệm sáng tác	28

1.3. Tiểu thuyết lịch sử Việt Nam hiện đại và tiểu thuyết lịch sử của Hoàng Quảng Uyên.....	29
1.3.1. Thể loại tiểu thuyết và tiểu thuyết lịch sử.....	29
1.3.2. Tiểu thuyết lịch sử của Hoàng Quảng Uyên.....	31
Tiểu kết:.....	32
Chương 2. HÌNH TƯỢNG NGUYỄN ÁI QUỐC- HỒ CHÍ MINH TRONG TIỂU THUYẾT <i>TRÔNG VÀI CỐ QUỐC</i> CỦA HOÀNG QUẢNG UYÊN - NHÌN TỪ PHƯƠNG DIỆN NỘI DUNG.....	34
2.1. Hình tượng người thanh niên trí thức yêu nước đi tìm lý tưởng	34
2.1.1. Vượt qua nguy hiểm, khó khăn thử thách tìm ra con đường cứu nước riêng.....	34
2.1.2. Những tố chất của vĩ nhân có tầm nhìn vượt thời đại.....	38
2.1.3. Hành trình đưa lý tưởng về “Cố quốc”	41
2.2. Hình tượng người chiến sỹ cộng sản đấu tranh cho lý tưởng	46
2.2.1. Luôn hướng đến các nước thuộc địa, các dân tộc bị áp bức	46
2.2.2. Luôn nêu cao tinh thần quốc tế vô sản, tình hữu ái giai cấp.....	49
2.2.3. Những tố chất của người lãnh đạo, thủ lĩnh phong trào cách mạng	51
2.2.4. Bảo vệ quan điểm, lý tưởng cách mạng của mình	55
2.3. Người thanh niên cách mạng xa xứ luôn hướng về “Cố quốc”	61
2.3.1. Hình bóng quê hương, đất nước, đồng chí, đồng bào.....	61
2.3.2. Hình bóng những người thân	64
2.4. Cảm nhận của Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh về thiên nhiên, xã hội nơi xứ lạ.....	67
2.4.1. Bức tranh thiên nhiên nơi xứ lạ.....	67
2.4.2. Bức tranh xã hội nơi xứ lạ.....	68
Tiểu kết:.....	70

Chương 3. HÌNH TƯỢNG NGUYỄN ÁI QUỐC- HỒ CHÍ MINH	
TRONG TIÊU THUYẾT <i>TRÔNG VỜI CỐ QUỐC</i> CỦA HOÀNG	
QUẢNG UYÊN - NHÌN TỪ PHƯƠNG DIỆN NGHỆ THUẬT	71
3.1. Kết cấu nghệ thuật trong xây dựng hình tượng Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh	71
3.2. Ngôn ngữ nghệ thuật trong xây dựng hình tượng Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh	75
3.2.1. Ngôn ngữ tả thực hình tượng nhân vật Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh.	76
3.2.2. Ngôn ngữ ước lệ tượng trưng và liên tưởng so sánh để khắc họa hình tượng lãnh tụ cách mạng, chiến sỹ cộng sản quốc tế.....	81
3.2.3. Ngôn ngữ giao tiếp của nhân vật luôn phù hợp hoàn cảnh và đối tượng	84
3.3. Giọng điệu nghệ thuật trong xây dựng hình tượng Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh	85
3.3.1. Giọng điệu trữ tình ngợi ca, ngưỡng mộ, cảm phục	85
3.3.2. Giọng điệu hài hước, dí dỏm, bông đùa.....	89
3.3.3. Giọng điệu hoài niệm thấm thiết.....	91
Tiểu kết:.....	93
KẾT LUẬN.....	94
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	97

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Chủ tịch Hồ Chí Minh - Anh hùng giải phóng dân tộc, danh nhân văn hóa thế giới, Người là lãnh tụ vĩ đại của cách mạng Việt Nam, cùng với Chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng, là kim chỉ nam cho hành động cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam. Chỉ thị số 05-CT/TW, ngày 15/5/2016 của Bộ Chính trị về “Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh” là sự khẳng định sự cần thiết việc học tập, nghiên cứu về Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh.

Hình tượng Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh qua thơ, văn xuôi, nhạc, họa... hiện lên sinh động, phong phú vừa vĩ đại vừa gần gũi giản dị, vừa mang những phẩm chất, đạo đức, văn hóa Việt Nam vừa thể hiện những giá trị chung nhân loại. Nghiên cứu về Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh nói chung, về hình tượng Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh trong văn chương nghệ thuật nói riêng là một công việc luôn đặt ra nhiều ý nghĩa sâu sắc.

1.2. Tác giả Hoàng Quảng Uyên – dân tộc Tày, người con của miền núi biên cương, vùng quê cách mạng Cao Bằng với tình cảm thành kính sâu sắc với Bác Hồ kính yêu đã dành nhiều tâm huyết viết bộ ba tiểu thuyết lịch sử *Trông vờn cố quốc*, *Mặt trời Pắc Pó*, *Giải phóng* dày khoảng 2000 trang tái hiện cuộc đời, sự nghiệp cách mạng của Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh từ năm 1911 đến 1954. Đây là bộ ba tiểu thuyết công phu, dày dặn, đánh dấu đóng góp ý nghĩa, quan trọng trong mảng văn học về đề tài lịch sử nói chung cũng như về đề tài hình tượng Nguyễn Ái Quốc-Hồ Chí Minh nói riêng. Trong đó tiểu thuyết *Trông vờn cố quốc* là tiểu thuyết đầu tiên viết về sự nghiệp cách mạng của Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh trong 30 năm hoạt động ở nước ngoài từ 1911- 1941.

1.3. Bản thân tôi - người thực hiện luận văn hiện đang công tác tại Ban Tuyên giáo Huyện ủy Định Hóa, Thái Nguyên – cơ quan thường trực tham

muu cho Cấp ủy huyện về triển khai thực hiện Chỉ thị số 05-CT/TW, ngày 15/5/2016 của Bộ Chính trị về “Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”, là người con của núi rừng Việt Bắc, được sinh ra, trưởng thành, làm việc tại ATK (An toàn khu) Định Hóa, Thái Nguyên - nơi Bác Hồ đã sống, làm việc, chỉ đạo cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1946- 1954) đến thắng lợi. Do vậy, tôi luôn có mong muốn được tìm hiểu, nghiên cứu về lãnh tụ kính yêu, hình tượng Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh trong văn học nghệ thuật, đặc biệt là quãng thời gian Người hoạt động ở nước ngoài.

2. Lịch sử vấn đề

2.1. Về các cuộc phỏng vấn, trao đổi

Trên các phương tiện báo chí và truyền thông, một số cuộc trả lời phỏng vấn, trò chuyện văn chương của nhà văn Hoàng Quảng Uyên xung quanh tác phẩm, chuyện nghề, chuyện đời... đã được công bố. Ngày 16/5/2013, tại Hội Văn học nghệ thuật tỉnh Thái nguyên, nhà văn Hoàng Quảng Uyên có buổi ra mắt giới thiệu cuốn tiểu thuyết *Giải phóng*, tác giả Phạm Vũ có bài phỏng vấn đăng trên báo Văn nghệ Thái Nguyên với tiêu đề *Tôi viết tiểu thuyết trên nền lịch sử chứ không phải viết lịch sử*. Ngày 18/6/2017, tác giả Đặng Hiến có bài *Những nỗ lực mới của Hoàng Quảng Uyên trong tiểu thuyết Trông vời cố quốc...*

Những ý kiến, quan điểm mà nhà văn Hoàng Quảng Uyên đưa ra trong những cuộc trả lời phỏng vấn, trò chuyện văn chương phần nhiều mới nêu ra vấn đề chứ chưa giải quyết vấn đề, nhưng đó là những tham khảo hữu ích, giúp tôi hiểu tác giả, tác phẩm hơn và thực hiện luận văn thuận lợi hơn.

2.2. Về các bài báo

Một số nhà nghiên cứu, nhà văn, nhà thơ đã có những bài báo khoa học đáng chú ý về ba tiểu thuyết: *Trông vời cố quốc*, *Mặt trời Pắc Pó*, *Giải phóng*. Trên báo điện tử Văn nghệ quân đội, thứ ba, ngày 17/7/2017, nhà nghiên cứu

Nguyễn Khắc Phê có bài *Ngọc càng mài càng sáng* giới thiệu điểm đặc biệt trong sáng tác của Hoàng Quảng Uyên, đó là: Tác giả hoàn thành, tập 2 (*Mặt trời Bắc Pó*, 2010), viết tập 3 (*Giải phóng*, 2013), sau đó mới bắt đầu viết tập 1 (*Trông vời cố quốc*, 2017). Như vậy, khi viết về cuộc đời, sự nghiệp hoạt động của Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh, nhà văn không viết “xuôi” theo thời gian mà viết từ giữa ra, cụ thể: Cuốn *Mặt trời Bắc Pó* năm 2010 kể về quãng hoạt động cách mạng của Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh trong giai đoạn từ 1941 đến 1945; trên cơ sở thành công đó, cuốn *Giải phóng* xuất bản 2013 viết về thời kỳ hoạt động cách mạng của Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh trong giai đoạn từ 1946 đến 1954 và cuốn *Trông vời cố quốc* xuất bản 2017 kể về giai đoạn hoạt động cách mạng của Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh giai đoạn từ 1911 đến 1941. Sở dĩ có hiện tượng trên là vì nhà văn quê ở Cao Bằng nên viết trước hết về thời kỳ Bác sống và làm việc ở quê hương mình và thời kỳ nào tác giả có nhiều tư liệu nhất về Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh thì viết trước sau đó tìm tư liệu giai đoạn khác viết sau.

Trên báo điện tử Văn nghệ quân đội, thứ 7, ngày 18/11/2017, tác giả Nguyễn Văn Hùng có bài *Hình tượng Bác Hồ trong văn xuôi Việt Nam hiện đại* đã so sánh hình tượng Bác Hồ trong sáng tác của Hoàng Quảng Uyên với sáng tác của Sơn Tùng (*Búp sen xanh, Búp sen vàng, Trái tim quả đất*), Hồ Phương (*Cha và con*), Cao Năm (*Hai ngày và mãi mãi*), Nguyễn Thế Quang (*Khúc hát những dòng sông*). Nếu Sơn Tùng, Hồ Phương, Cao Năm, Nguyễn Thế Quang chủ yếu tập trung khắc họa thời thơ ấu - thời niên thiếu - tuổi hai mươi của Bác, thì Hoàng Quảng Uyên đã tái hiện một chặng đường 43 năm hoạt động cách mạng (từ 1911 đến 1954) của Bác. Trong tự thuật của chính tác giả ngày 25/4/2017 với tiêu đề *Hoàng Quảng Uyên và những tác phẩm viết về Chủ tịch Hồ Chí Minh*, tác giả đã lý giải “cơ duyên” và quá trình viết bộ ba tiểu thuyết về Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh. Đó là trong quá trình đi tìm tư liệu viết hai cuốn ký: *Đi tìm Nhật ký trong tù: Những câu chuyện nhỏ* (2010) và *Đi tìm Nhật*